

15. GreenLine Cargo Targeting System (CTS) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.greenlinesystems.com/cargo-risk-targeting>

16. Южное таможенное управление. Федеральная таможенная служба Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.customs.ru>

17. О проведении опытной эксплуатации комплекса программных средств [Электронный ресурс] “Портал “Морской порт” в таможенных органах – объектах пилотной зоны : приказ ФТС России от 11.12.2015 г. № 2536. – Режим доступа : <https://www.alta.ru/tamdoc/15pr2536>

18. Распоряжение Правительства Российской Федерации от 19.09.2016 р. № 1981-р. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201609220002>

19. Таможенный кодекс Российской Федерации [Электронный ресурс] : Федеральный Закон от 28.05.2003 г. № 61-ФЗ. – Режим доступа : <http://www.tks.ru/codex/1000000035>

20. Портал “Морской порт” Сигма-Софт [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.sigma-soft.ru/news_vad.shtml?sec=news_vad&id=1392706613

УДК 005.591.6:339.543:339.9

І. О. Парубчак, доктор наук з державного управління, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького
Т. Г. Пенцак, кандидат економічних наук, завідувач відділу забезпечення якості освіти та акредитації Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького

МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Проаналізовано діяльність органів державної влади щодо організації та провадження зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Розглянуто організаційно-правові засади забезпечення митного регулювання підприємництва. Обґрунтовано формування сучасного державного управління у сфері зовнішньоекономічної діяльності на основі інноваційного розвитку. Запропоновано підходи державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності в Україні.

© **І. О. Парубчак, Т. Г. Пенцак, 2017**

Ключові слова: митне регулювання; державне управління; зовнішньоекономічна діяльність; органи державної влади; адміністрування; інноваційний підхід.

The active participation of the state in the organization and implementation of foreign economic activity (foreign trade activities) is a characteristic feature over the past decades. State regulation covers virtually all stages of foreign economic activity, starting from an analysis of the situation in the country and abroad, developing an external economic strategy, identifying structural and geographical priorities, and ending with the use of a wide range of control, regulatory and financial incentives. The well-thought-out state policy of regulating foreign economic activity has become one of the main levers for transforming foreign economic relations into an effective factor of the country's development. It facilitates the integration of states into the world economy with the maximum consideration of national interests, turning it into an influential participant in world economic relations, a large international economic, scientific, technical, financial and trade center.

Recently, a contradiction has arisen between new market relations oriented towards the broad participation of actors in world processes and the current system of public administration that lags behind the turbulent course of economic transformations and actually slows them down. The solution of this contradiction requires the formation of a modern paradigm of state administration in the sphere of foreign economic activity on the basis of innovative development, the establishment of state-entrepreneurial partnership, the establishment of public institutions of real participation of civil society in public administration, aimed at implementing a model for outstripping economic development and ensuring on this basis a qualitative growth of the total Welfare.

The emergence of new and development of existing state institutions is seen as a necessity that lays the institutional foundations for providing the necessary conditions for the functioning of a market economy and gives adequate relations to the relations between the state, subjects of foreign economic activity and other participants in economic relations. Institutional transformations, in their content, are part of the systemic transformation of Ukrainian society and, in this sense, form the direction of improving the mechanisms of public administration-the institutional transformation of government.

This is due to the variety of subjects and objects of foreign economic policy involved in this sphere by types of activities, ways of their participation in the implementation of foreign economic policy, and the need for diversification of the implementation of the mechanism of public administration. A large number of normative and legal documents issued by such a branched organizational structure does not allow one to accurately understand the scope of their actions, their intersection and interrelations, the degree of competence of subjects of foreign economic policy, the measure of responsibility of the objects of their application. As a result, an information risk is formed in the sphere of regulation of foreign economic activity, which increases the confusion of state regulation measures and the need to develop new legislative and regulatory acts, their constant change.

The analysis of the practice of the functioning of the institutional mechanism for the formation and implementation of foreign economic policy has revealed a number of significant factors that impede its adaptation to new economic, socio-political conditions and international standards in this area. The main of them is the restriction of the role of executive authorities in the process of forming a customs policy, which contradicts worldwide

trends. It is contradictory to redistribute functions and powers between ministries and departments in the formation and implementation of foreign economic and customs policies.

In the practice of state regulation of foreign economic activity, a wide arsenal of mutually complementary methods is used –legislative, administrative legal, economic, informal, which allows achieving goals. The practice of regulating foreign economic activity is based on a broad regulatory and legal framework. Proceeding from the principle of freedom of foreign economic operations, under normal conditions it provides only the minimum necessary state control. The introduction of a system for licensing transactions is allowed only in emergency circumstances. Wearing a framework character, the law delegates the authority to detail the regulation of foreign trade activities in certain areas of the by-laws.

Key words: customs regulations; public management; foreign activity; public authorities; administration; innovative approach.

Постановка проблеми. Активна участь держави в організації та здійсненні зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) – характерна особливість останніх десятиліть. Державне регулювання охопило практично всі типи ЗЕД, починаючи від аналізу ситуації в країні й за кордоном, вироблення зовнішньоекономічної стратегії, визначення структурних і географічних пріоритетів і закінчуючи використанням широкої системи заходів контрольно-регулювального і фінансово-стимулювального характеру. Продумана державна політика регулювання ЗЕД стала одним з головних важелів перетворення зовнішньоекономічних зв'язків на дієвий фактор розвитку країни [1, 46]. Вона сприяла інтеграції держав у світове господарство з максимальним урахуванням національних інтересів, перетворенню її на впливового учасника світових господарських зв'язків.

Сучасні митні інструменти регулювання орієнтовані на сприяння розвитку зовнішньої торгівлі, створення зручних інвестиційних умов для розвитку високотехнологічних галузей та інноваційних виробництв [2, 18]. Для цього застосовується широкий арсенал митних інструментів, що значно спрощують митні операції в експортно-імпорتنих процедурах: митні процедури, спрощені операції для уповноважених економічних операторів, прогресивні форми декларування товарів. Аналіз зовнішньоторговельної діяльності підприємств показав, що основною митною процедурою, використовуваною підприємствами, є експорт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж тривалого часу значна увага приділяється дослідженню аспектів ефективності управління зовнішньоекономічною діяльністю, формуванню та використанню експортного потенціалу, що розкрито у працях Ф. Бутинця, І. Васиної, А. Вічевича, І. Жиглей, Ф. Зінов'єва, Л. Кадуріної, Ю. Макогона, О. Максимця, В. Пархоменка, І. Паски, Л. Пісьмаченко, Л. Островського та ін. Теоретичні, методичні й практичні аспекти розвитку, управління та регулювання зовнішньоекономічної діяльності, формування експортного потенціалу підприємств України, розглянуті у працях А. Альохіна, В. Авер'янова, В. Будкіна, І. Бураковського, В. Власова, А. Гальчинського, В. Гейця, В. Горьового, В. Губенка, Б. Данилишина, С. Дем'яненка, Т. Зінчук, С. Кваші, О. Кириченка, Л. Михайлової, А. Мокія, О. Онищенко, М. Павловського, М. Портера, П. Саблука, О. Шпиचाка та інших вчених. Ці наукові дослідження дуже важливі, однак вони недостат-

ньо долають проблеми, пов'язані з особливостями міжнародного співробітництва підприємств, не повною мірою розкривають міжрегіональний аспект здійснення їхньої зовнішньоекономічної діяльності.

В умовах глобалізації міжнародного економічного простору і досягнутого рівня міжнародного поділу праці одним із головних чинників успішного розвитку національної економіки держави виступає ступінь її участі в міжнародному обміні промислової, в тому числі високотехнологічної та інноваційної продукції. Однак сучасна галузь вітчизняного експорту далека від досконалості й характеризується низькою часткою готової, особливо інноваційної та високотехнологічної, продукції. Різниця між часткою промислової продукції та сировинними товарами у вітчизняному експорті дуже велика й не скорочується протягом тривалого періоду [3]. Важливими чинниками розвитку зовнішньоекономічної діяльності виступають митне регулювання, митна підтримка і сприяння зовнішньоекономічній діяльності на самперед господарювання, вітчизняних суб'єктів – експортерів та імпортерів.

Мета статті – дослідити особливості митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств, запропонувати інноваційний підхід участі органів державної влади у цих процесах.

Для цього потрібно виконати низку завдань.

1. Проаналізувати діяльність органів державної влади щодо організації та провадження зовнішньоекономічної діяльності підприємств.
2. Розглянути організаційно-правові засади забезпечення митного регулювання підприємництва.
3. Обґрунтувати формування сучасного державного управління у сфері зовнішньоекономічної діяльності на основі інноваційного розвитку.
4. Запропонувати підходи до державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. У практиці державного регулювання ЗЕД використовується широкий арсенал взаємодоповнювальних методів: законодавчих, адміністративно-правових, економічних, неформальних. Практика регулювання ЗЕД спирається на широку нормативно-правову базу. Виходячи з принципу свободи зовнішньоекономічних операцій, за нормальних умов передбачається лише мінімально необхідний державний контроль. Введення системи ліцензування трансакцій допускається лише в разі крайньої потреби. Маючи рамковий характер, законодавство делегує повноваження детального регулювання ЗЕД у тих чи інших сферах підзаконним актам. Такий “розподіл обов’язків” дозволяє повніше враховувати й адекватно реагувати на зміни в міжнародній економічній ситуації та нові аспекти розвитку національного господарства.

На практиці вітчизняні підприємства не застосовують таку норму для переробки або обробки товарів, виготовлення нових товарів, у тому числі монтажу. Підприємства мало залучені в міжнародну промислову кооперацію і практично не використовують можливості, надані сучасним митним законодавством, незважаючи на можливий пільговий характер подібних зовнішньоторговельних операцій [4]. Таким чином, очевидно, що промислові підприємства не прагнуть застосовувати складніші, але водночас ефективніші схеми здійснення експортних операцій, незважаючи на очевидну вигоду від упровадження подібних інноваційних схем.

Процедура переробки іноземної продукції на митній території могла б стати важливим напрямом і механізмом стимулювання та розвитку виробничого й експортного потенціалів вітчизняних підприємств [5]. Подібна процедура широко застосовується в багатьох країнах – торговельних партнерах. Головною метою цієї митної процедури є підвищення експортного потенціалу вітчизняних виробників, оскільки застосування її дає можливість збільшити завантаження виробничих потужностей підприємств, знизити ціни на вироблену продукцію, підвищити її якість і конкурентоспроможність.

Застосування такої митної процедури сприятиме реалізації експортного потенціалу підприємств, використання імпортованих комплектуючих і компонентів у виробництві експортної продукції; підвищить її якість і конкурентоспроможність на зовнішньому ринку, а пільгові умови щодо оподаткування митом дозволять знизити витрати. Доцільно застосовувати цю митну процедуру для формування експортного потенціалу промислового підприємства шляхом закупівлі сучасного інноваційного обладнання за кордоном для формування або модернізації виробничих фондів.

Отже, реалізація цих інструментів спрямована на підвищення експортного потенціалу підприємств, але потребує систематичного кількісного аналізу і прогнозу розвитку експорту продукції, контролю за результатами та ефективністю застосовуваних заходів. Одним із інструментів митного регулювання та сприяння ЗЕД виступає використання передових форм декларування товарів [6]. Сучасні технології декларування в електронній формі дозволяють досягти економічного ефекту, що полягає у мінімізації тимчасових витрат підприємств, пов'язаних з випуском товарів, і фінансових витрат, пов'язаних зі зберіганням товарів на складах тимчасового зберігання. Нормативні складнощі свідчать про необхідність переробки нормативно-правової бази в розрахунку на бездокументальну взаємодію між учасником ЗЕД і митницею, а також іншими контрольними органами під час здійснення митних операцій.

Організаційні труднощі пов'язані з: недостатньо розвиненою мережею і пропускною спроможністю прикордонних складів тимчасового зберігання; психологічними аспектами роботи посадових осіб митних органів і підприємств-декларантів під час декларування та перевірки митної декларації в умовах відсутності паперових документів; веденням кон'юнктурної цінової політики з боку власників прикордонних складів тимчасового зберігання. Однією з проблем, що потребують розв'язання на вищому митному рівні, є необхідність перебудови системи управління ризиками відповідно до технологій інтернет-декларування.

Виникла суперечність між новими ринковими відносинами, орієнтованими на широку участь суб'єктів у світових процесах, і сучасною системою державного управління, яка постійно відстає від бурхливого перебігу економічних перетворень і фактично гальмує їх. Вирішення цієї суперечності потребує формування сучасної парадигми державного управління у сфері зовнішньоекономічної діяльності на основі інноваційного розвитку, встановлення державно-підприємницького партнерства, становлення громадських інститутів реальної участі громадянського суспільства в державному управлінні, спрямованих на реалізацію моделі випереджального розвитку економіки і забезпечення на цій основі якісного зростання загального добробуту.

Виникнення нових і розвиток наявних державних інститутів розглядається як необхідність, яка закладає інституційні основи забезпечення певними умовами функ-

ціонування ринкової економіки, надає відносинам між державою, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іншими учасниками господарських взаємовідносин адекватне інституційне оформлення [7]. Інституційні перетворення за своїм змістом є частиною системної трансформації українського суспільства і в цьому сенсі утворюють напрям удосконалення механізмів державного управління.

У рамках трансформації формуються і розвиваються ключові суб'єкти державного регулювання економіки, її головні дійові особи, від складу і характеру яких залежать стратегічні моделі та вектори розвитку нашої країни. Безсумнівно, зміни в чинному національному законодавстві, які відбулися останнім часом, трансформація ролі державних органів у процесі побудови сучасної моделі держави виявили коло проблем, що потребують негайного розв'язання.

Це обумовлено різноманітністю залучених у цю сферу суб'єктів та об'єктів зовнішньоекономічної політики за видами діяльності, способами їх участі у реалізації зовнішньоекономічної політики, у разі потреби – забезпечення реалізації державного управління. Велика кількість нормативно-правових документів, виданих такою розгалуженою організаційною структурою, не дозволяє точно розуміти сферу їхньої дії, поле їх перетину і взаємозв'язку, ступінь компетенції суб'єктів зовнішньоекономічної політики, ступінь відповідальності об'єктів їх застосування. У сфері регулювання зовнішньоекономічної діяльності утворюється ризик, який посилює недолугість заходів державного регулювання і необхідність розробки нових законодавчих і нормативних актів.

Побудова державного управління на основі концепції єдиного і комплексного підходу до розподілу функцій, повноважень і відповідальності за якість управління дозволить упорядкувати законні та підзаконні нормативно-правові акти, внести узгоджені зміни та доповнення в чинні документи. Це сприятиме розумінню нормативно-правової бази і підвищенню ефективності її застосування, а також поліпшенню функціонування механізмів державного регулювання ЗЕД.

Аналіз практики формування та реалізації зовнішньоекономічної політики виявив низку суттєвих факторів, що заважають її адаптації до нових економічних, соціально-політичних умов і міжнародних стандартів у цій сфері [8, 84]. Основним з них є обмеження ролі органів виконавчої влади в процесі формування митної політики, що суперечить загальносвітовим тенденціям. Суперечливий також перерозподіл функцій і повноважень між міністерствами і відомствами у формуванні та реалізації зовнішньоекономічної та митної політики.

Наступна проблема – це формальна участь громадянського суспільства в регуляторних процесах у сфері зовнішньоекономічної діяльності, хоча залучення різних фахівців, суб'єктів ЗЕД, громадян до розв'язання проблем реалізації зовнішньоекономічної та державної політики у сфері митної справи є додатковим резервом підвищення якості державного управління зовнішньоекономічними процесами [9]. Нині в Україні разом зі становленням її як цивілізованої, розвиненої, правової держави відбувається поступовий процес формування громадянського суспільства, який ще дуже далекий від завершення і досконалості. Для громадянського суспільства характерна система представництва інтересів різних груп суб'єктів ЗЕД у вигляді громадських організацій, які висловлюють інтереси і формулюють пріорите-

ти певних економічних груп, сприяють установленню каналів зв'язку між державою і громадянами.

Саме через участь громадських організацій у процесі формування та реалізації державної політики у сфері митної справи забезпечується участь громадськості в прийнятті рішень щодо питань формування митної політики. Це дає змогу враховувати інтереси різних категорій підприємців і громадян, створювати основи легітимності прийнятих рішень органами державної влади у сфері митно-правового регулювання зовнішньоекономічних відносин, підвищувати відповідальність громадянського суспільства за стан проблем у цій сфері [10]. Рішення цих органів мають рекомендаційний характер, хоча за умови налагодження неформальної участі в обговоренні проблемних питань і активної взаємодії між державними органами і суб'єктами ЗЕД існує можливість підвищити якість державних інститутів у плані оптимального використання державних ресурсів, обліку специфічних аспектів проблеми, виявлення суперечностей.

Особливу увагу слід приділити негативному впливові запізнення інституційних реформ; простого наслідування в побудові інститутів формам і методам командно-адміністративного управління або копіювання своєрідного інваріанта західних формаційних моделей; інституційної нестабільності, перманентної неефективної ротації в системі владних інститутів як у частині персоналій, так і щодо організаційних структур органів державного управління, які призводять до лихоманки реорганізацій у складі вищих ешелонів влади, міністерств і відомств та оперативних підрозділів, які фактично реалізують зовнішньоекономічну політику держави.

Зазначений підхід дозволяє виявити надмірно зарегульовані ситуації, прогалини в системі управління, оптимізувати систему санкцій і стимулів. Водночас зрозуміло, що за наявності будь-яких різновидів суб'єктивного лобізму в органах законодавчої та виконавчої влади, відсутності прозорості та сприйняття громадськістю справедливості дій уряду, інституційної невпорядкованості про розвиток повноцінного державного і приватного партнерства говорити рано. Нестабільність інститутів влади передається тісно переплетеному з ними і залежному від них українському бізнесу [11, 61]. Адже інституційна недосконалість державного регулювання створює хаотичність і безсистемність, провокує кримінал і корупцію, формує стійкі характерні інтереси окремих суб'єктів, специфічну ментальність суспільства з відповідними реакціями і формами соціальної активності.

Наявність комплексного закону про ЗЕД і нормативних актів, що регулюють практично всі її форми, поєднання їх з деталізованою системою нормативних актів і неформальними методами регулювання виключають “прогалини” в адміністративно-правовому забезпеченні цієї сфери. Митне регулювання ЗЕД тісно пов'язується із завданнями структурної перебудови економіки. Незважаючи на певне зниження ролі тарифного регулювання зовнішньоекономічних зв'язків, митний тариф залишається важливим інструментом захисту національних виробників у переліку “чутливих” галузей [12]. Як ефективний засіб його обмеження широко застосовується система чітких технічних та інших спеціальних вимог щодо стандартів, сертифікації, інспекції якості, техніки безпеки. Ефективність державного регулювання ЗЕД забезпечується за рахунок обґрунтованої зовнішньоекономічної

стратегії з усебічним урахуванням інтересів і можливостей держави на окремих етапах її розвитку та на перспективу.

Як головне завдання зовнішньоекономічної політики проголошено активну участь держави у створенні й розвитку нового міжнародного економічного порядку. Йдеться про вироблення міжнародних правил, що сприяють глобалізації ділової активності; формування нових норм руху капіталу та іноземних інвестицій, технологій; захист прав інтелектуальної власності; гармонізації стандартів. Велике значення надається таким питанням, як посилення координації макроекономічної та валютно-фінансової політики розвинених країн, зміцнення міжнародної економічної системи, врегулювання зовнішньоторговельних дисбалансів, підтримка економіки, що розвивається.

Розвитку ЗЕД сприяє найбільша у світі за своїми масштабами диверсифікована система державного страхування торгівлі та інвестицій, що надійно забезпечує інтереси національних операторів від різного роду ризиків. Вона включає загальне страхування торгівлі, страхування валютних ризиків, експортних векселів, експортних облігацій, авансових платежів за імпортом, зарубіжних інвестицій, кредитів закордонним підприємствам. Держава має виступати також організатором системи обслуговування зовнішньоекономічних зв'язків та фінансувати цю діяльність з бюджетних коштів [13]. Ця система має розгалужений характер, охоплюючи такі сфери діяльності, як збирання й аналіз маркетингової інформації, надання інформаційно-консультаційних послуг, організація рекламно-виставкової роботи. Вона сприяє підвищенню ефективності ЗЕД, залученню до неї нових учасників.

Ефективність зовнішньоекономічного комплексу значною мірою залежить від міцності інституційних основ ЗЕД. До системи органів державного управління цією сферою належать адміністративні, координаційні та консультативні органи. Вони відіграють ключову роль у плануванні й структурній перебудові економіки в напрямі пріоритетного розвитку внутрішнього ринку, високотехнологічних і невиробничих галузей, збільшення експорту з одночасним зростанням зарубіжних інвестицій, розширенням виробництва за кордоном, створенням конкурентоспроможної інформаційної економіки, скороченням зовнішньоторговельного дисбалансу і зменшенням залежності від імпорту сировинних товарів і енергоресурсів.

Послідовність і узгодженість реалізації торгово-економічної політики значною мірою забезпечується за рахунок тісної міжвідомчої координації урядових органів [14]. Система регулювання ЗЕД відрізняється особливою взаємодією держави і бізнесу. В її основі – прийняття приватним сектором найважливіших стратегічних напрямів державної політики [15]. Така модель регулювання, що застосовує не тільки суворі адміністративні заходи і методи, але й доповнюється толерантними формами, дозволяє значно підвищити ефективність державної політики, поєднуючи її з ринковими законами.

Дуже важливо зміцнити законодавчу і нормативно-правову основу державного регулювання ЗЕД. Бажано розробити і прийняти комплексний закон про ЗЕД, підвести законодавчу базу під ті форми зовнішньоекономічних зв'язків, які ще не мають законодавчої регламентації. Позитивну роль може відіграти внесення змін і доповнень до низки важливих чинних законів, зокрема до Закону “Про державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності”, а також прискорення вироблення

міністерствами і відомствами нормативних актів, які конкретизують положення законів, указів Президента, постанов Уряду [16].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Існує нагальна потреба у формуванні загальнодержавної системи зовнішньоекономічної діяльності, що фінансується за рахунок коштів державного бюджету і керується спеціальним уповноваженим органом. Необхідна умова ефективного функціонування такої системи – створення широкої мережі інформаційно-консультативних служб. Необхідно повною мірою використовувати практику щодо захисту внутрішнього ринку [17]. Це служить, зокрема, підтвердженням того, що ефективне здійснення регульованих і контрольних функцій у сфері ЗЕД можливе лише за умови залучення всього спектра наявних у цій галузі інструментів.

Державні органи застосовують порівняно вузький набір засобів регулювання. Було б корисним використовувати весь їх арсенал, у тому числі нетарифні, адміністративні методи, що дають значний ефект. Економічні заходи, а саме фінансове сприяння, податкові пільги, – дієвий засіб мобілізації експортного потенціалу країни. Безсумнівно, інтересам експортерів відповідали б якнайшвидше вироблення і практичне використання механізмів кредитування експорту, надання державних гарантійних зобов'язань, страхування торгівлі та інвестицій від комерційних і політичних ризиків.

Ідеться в цілому про необхідність підвищення ролі держави в організації та здійсненні ЗЕД, особливо в кризові, перехідні та стабілізаційні періоди. Це означає не повернення до системи державної монополії на ЗЕД, а посилення організаційного і контрольного впливу держави. Виправдане також посилення державної участі у визначенні та реалізації цілей, пріоритетів, основних напрямів структурної політики, її тісний зв'язок із зовнішньоекономічним регулюванням.

Список використаних джерел:

1. Козырин А. Н. Государственно-правовой механизм таможенной политики зарубежных стран / Козырин А. Н. – М. : Изд-во МГИМО, 1994. – 145 с.
2. Бодров В. Трансформація економічних систем: концепції, моделі, механізми регулювання та управління : навч. посібник / Бодров В. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 104 с.
3. Ершов А. Формирование таможенных услуг во внешнеэкономической деятельности [Электронный ресурс] / А. Ершов // Ученые записки. – 2005. – № 1 (23). – Режим доступа : http://tam-zap.ru/n_1_23_2005/Ershov.htm
4. Круглов В. Перспективы расширения отечественного экспорта готовой продукции на мировые рынки / В. Круглов // Вестник СГСЭУ. – 2010. – № 5 (34). – С. 54–56.
5. Письмаченко Л. М. Державна політика у сфері розвитку та використання експортного потенціалу України / Л. М. Письмаченко // Науковий вісник Академії муніципального управління. Державне управління та місцеве самоврядування: серія “Управління”. – 2009. – Вип. 3 (9). – С. 21–29.
6. Чайка Ю. Державне регулювання структурних трансформацій економіки України [Електронний ресурс] / Ю. Чайка // Держава та регіони. Серія : “Економіка та підприємництво”. – 2013. – № 1. – С. 60–63. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/drep_2013_1_14.pdf

7. Шульга М. Проблеми формування державної регіональної політики / М. Шульга // Регіональна політика України: концептуальні засади, історія, перспективи : міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 10–11 листоп. 2004 р.) / ред. кол.: М. Панчук, Ю. Римаренко, В. Яремчук ; Інститут національних відносин і політології НАН України. – К., 2006. – С. 3–9.

8. Куценко В. Соціалізація економіки – шлях до сталого розвитку та високої якості життя [Електронний ресурс] / В. Куценко, О. Гаращук // Економіка і управління. – 2011. – № 2. – С. 25–33. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/есопур_2011_2_5.pdf

9. Осацька Ю. Державне регулювання малого підприємництва: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / Ю. Осацька, Т. Корягіна, В. Табінський // Економічний простір. – 2013. – № 70. – С. 93–101. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/еспрос_2013_70_11.pdf

10. Корецький М. Реалізація регіональних програм демонополізації економіки та розвитку конкуренції [Електронний ресурс] / М. Корецький // Вісник Академії митної служби України. Серія: “Державне управління”. – 2011. – № 1. – С. 88–92. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamcudu_2011.1.14.pdf

11. Діденко Н. Державне управління і соціальне партнерство: актуальні проблеми теорії і практики : монографія / Н. Діденко. – Донецьк, 2007. – 404 с.

12. Економіка знань: виклики глобалізації та Україна / за заг. ред. А. Гальчинського, С. Львовичкіна, В. Семиноженка. – К. : Нац. інститут стратег. досл., 2004. – 261 с.

13. Валевський О. Державне управління як інструмент впровадження реформ в Україні [Електронний ресурс] / О. Валевський, В. Ребкало // Аналітика і влада. – 2012. – № 6. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/avlad_2012_6_23.pdf

14. Сорока М. П. Формування стратегічних пріоритетів розвитку міжнародної економічної діяльності регіону з урахуванням впливу світових глобалізаційних процесів [Електронний ресурс] / М. П. Сорока // Вісник Академії митної служби України. Серія: “Державне управління”. – 2011. – № 2. – С. 183–188. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamcudu_2011_2_27.pdf

15. Ivashova L. M. Problems, prospects the development of foreign and customs policy of Ukraine under European integration / L. M. Ivashova // Публічне управління та митне адміністрування. – 2015. – № 2 (13). – С. 129–135.

16. Бутник О. Законодавче регулювання державно-приватного партнерства: ризику та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / О. Бутник // Держава та регіони. Серія: “Державне управління”. – 2013. – № 3. – С. 119–123. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/drdu_2013_3_24.pdf

17. Ткачова О. Специфіка інституціоналізації в сфері управління митною справою [Електронний ресурс] / О. Ткачова // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2012. – № 1. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pubupr/2012_2/title.html